

Rand Engels

BASISCURSUS FOTOGRAFIE

LES 5

LENSPERSPECTIEF
EN COMPOSITIE

LENSPERSPECTIEF

PERSPECTIEF

Perspectief is één van de factoren waarmee je een foto bijzonder kunt maken. Hoe maak je een beeld interessanter? Dit kun je doen door iets in de voorgrond te plaatsen. Hierdoor vergroot je het perspectief van de foto waardoor je diepte in je foto krijgt.

Je kunt in zo'n geval aan bloemetjes, een bruggetje, boom of een doorkijkje denken. Maar ook een persoon kan er voor zorgen dat de perspectieve werking van een foto vergroot wordt.

Hier kun je als fotograaf erg creatief mee omgaan. Gebruik wat je in je omgeving tegenkomt en bekijk elke keer of je opties ziet en of die bij kunnen dragen om diepte in je foto te krijgen.

Jij als fotograaf bepaalt het standpunt. Jij bepaalt waar je gaat staan, laag bij de grond of boven op een stoel. Maar ook de positie ten op zichte van het onderwerp.

Dit standpunt bepaalt hoe je een onderwerp in beeld gaat krijgen.

Belangrijkste is dat je als fotograaf kijkt welk standpunt je kiest en dat er een goede compositie ontstaat.

Door zelf in de voorgrond te gaan staan vergroot je het perspectief en wordt duidelijk hoe groot een berg is.

Maar hoe bepaal je het standpunt of perspectief? Ten eerste door je positie te bepalen waar je de foto wilt maken. Vandaar uit ga je kijken waar je het onderwerp in je foto wilt plaatsen en met welk brandpuntafstand je de foto gaat maken. Maar ook de keuze van welk diafragma (scherpte/diepte) bepalen hoe je compositie er uit gaan zien.

VOORBEELDEN:

Als je een onderwerp of persoon vanuit een laag standpunt fotografeert geeft dat een imposanter gevoel in de foto.

Zeker bij kleine kinderen of huisdieren geeft dit een goed effect om een laag standpunt te kiezen. Ze worden hierdoor groter op de foto dan als je ze van boven fotografeert.

Het kiezen van een laag standpunt wordt ook wel het kikkerperspectief genoemd.

Wanneer je een portretfoto van iemand maakt met een groothoek objectief kan de persoon minder elegant op de foto komen te staan. Zeker als jij als fotograaf ook nog eens dichtbij de persoon de foto maakt.

Lichaamsdelen die dichtbij de lens worden gefotografeerd worden extra vergroot op de foto. Dit kan een vreemde kijk op de foto geven of (on)bewust komisch werken in de foto.

Wil je er voor zorgen dat de persoon in kwestie elegant op de foto komt te staan is het gebruik van een standaard of telelens aan te raden.

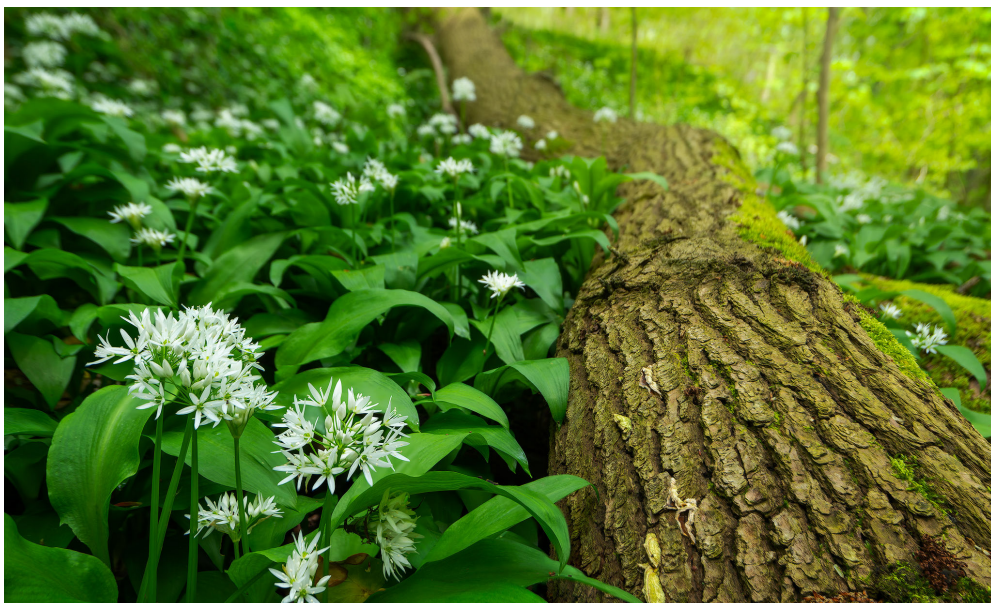
Op de volgende pagina staan twee foto's zoals hierboven omschreven.

**TIP

Bij het fotograferen van mensen en dieren kun je aanhouden dat je altijd probeert op gelijke hoogte fotografeert. Zeker bij kinderen en kleine dieren zal dit er toe bijdragen dat deze groter in beeld komen. Zou je deze van bovenaf fotograferen, komen ze klein over op de foto en zal de achtergrond de overhand nemen.

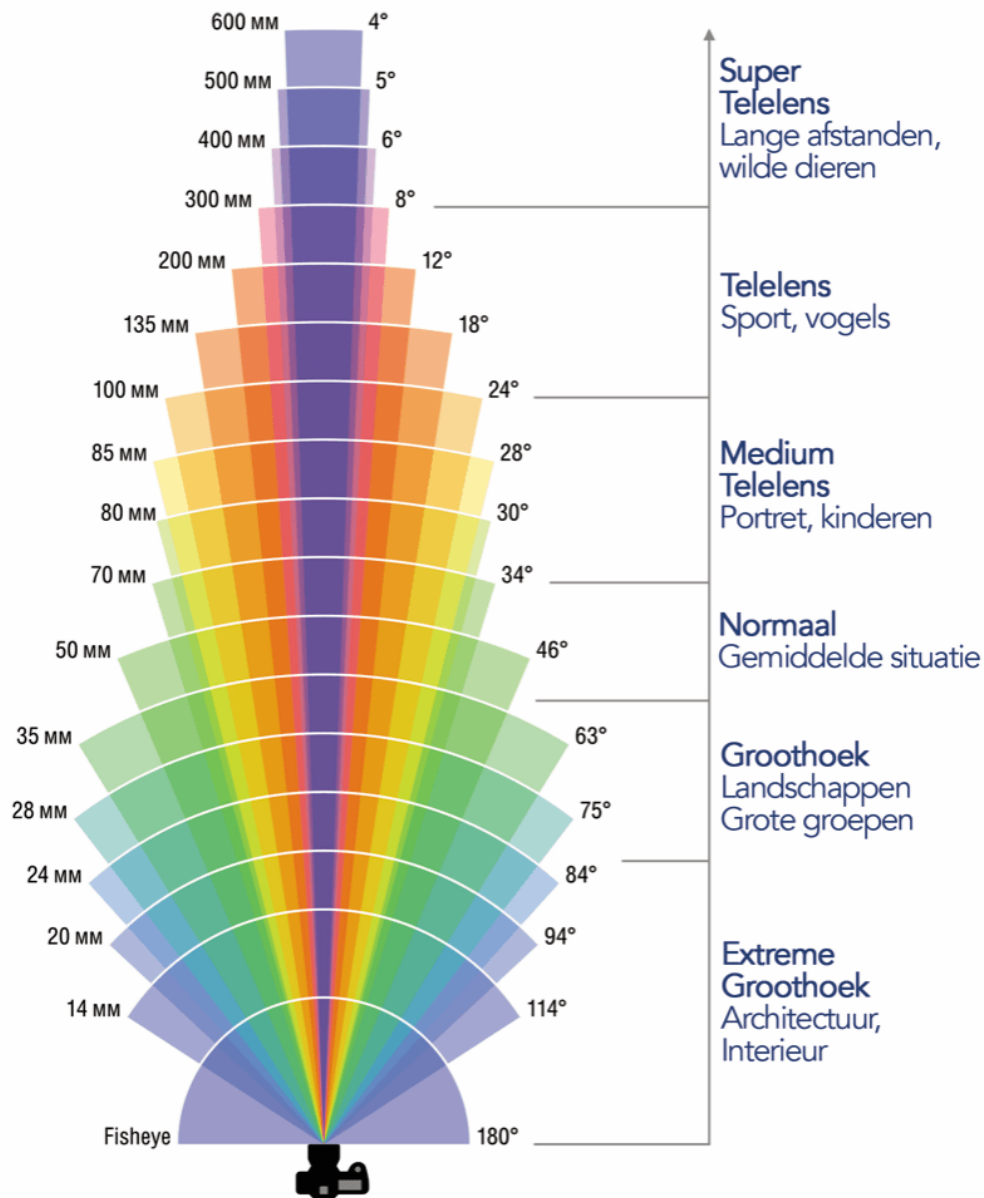
Bewust kiezen voor een lager standpunt geeft het effect dat een onderwerp imposanter is.

Bewust kiezen voor een lager standpunt geeft het effect dat een onderwerp imposanter is.

Onderwerpen in de voorgrond worden met een groothoek extra vergroot als je dichtbij fotografeert.

Een groothoeklens geeft daarom een ander beeld dan een telelens.

BRANDPUNTAFSTAND EN BEELDHOEK

Van oudsher waren er geen zoomobjectieven en enkel maar vast brandpunt objectieven. Het 50mm objectief is daarin de standaard. Dit heeft te maken dat dit brandpunt (kijkhoek) het beste overeenkomt wat het menselijke oog als normaal ervaart.

Nog steeds is het 50mm objectief een zeer gewaardeerd objectief bij fotografen en een objectief wat bij veel fotografen in zijn/haar fototas zit. Redenen hiervoor zijn: haarscherp beeld, klein objectief, lichtsterk, mooi scherpte/diepte bereik en niet onbelangrijk ook nog eens betaalbaar.

BRANDPUNTAFSTAND

De uitleg is een technisch verhaal. Maar belangrijker is dat je weet wat voor invloed het brandpuntafstand op je foto heeft.

Het brandpuntafstand van een camera is de ruimte tussen de lens en het punt waar inkomende lichtstralen weer samenkomen. De lichtstralen worden door de lens gebroken en komen weer samen in de sensor van je camera. De brandpuntafstand herken je aan het aantal millimeters op het objectief. Dit getal geeft de afstand aan waarbij de lichtbundels samenkomen op de camerasensor, en dus de brandpuntafstand.

BRANDPUNSAFSTAND EN BEELDHOEK

Het heeft dus veel invloed op jouw foto's. De brandpuntafstand zelf geeft aan hoe ver je zoomt. Samen met de beeldhoek van je objectief, beïnvloedt het hoeveel erin beeld komt.

SOORTEN OBJECTIEVEN

Tegenwoordig is er een compleet arsenaal aan objectieven beschikbaar waarmee de camera's voorzien kunnen worden.

De meeste objectieven zijn zoomlenzen. Hiermee heb je de optie om een onderwerp dichterbij of verderaf te fotograferen, afhankelijk van het zoombereik.

Je kunt hierbij denken aan groothoek, standaard, tele objectieven.

Elk objectief heeft een eigen lenswerking. Met een groothoek lens worden onderwerpen kleiner, met een telelens kun je inzoomen op onderwerpen en maak je een onderwerp groter.

Er zijn ook vast brandpunt objectieven. Deze objectieven kunnen niet in of uitzoomen en hebben slechts één brandpuntafstand (bijvoorbeeld 50mm).

Met een groothoek (kleiner brandpuntafstand) is er meer op een foto te zien.

Met een telelens (groter brandpuntafstand) haal je een onderwerp dichterbij.

Met groothoek objectief heb je een grotere beeldhoek waardoor je meer in beeld kunt brengen. Met een telelens heb je een kleinere beeldhoek en haal je een onderwerp dichterbij.

Met een zoomobjectief heb je de mogelijkheid om de brandpuntafstand van je objectief te wijzigen. Binnen het bereik van je objectief kun je een onderwerp dus verderaf of dichterbij halen.

Met inzoomen haal je een onderwerp dichterbij, je gebruikt meer mm's, denk hierbij aan een tele objectief. Met uitzoomen komt er meer in je beeld, je gebruikt minder mm's, denk aan een groothoek objectief.

De gedachte dat als je maar genoeg zoomlens hebt dat je nooit meer hoeft te lopen omdat je objectief alles dichterbij kunt halen, gaat niet helemaal op. Elk brandpunt geeft een dusdanig ander beeld en gevoel aan de foto dat dit het perspectief in de foto kan veranderen.

HANDIG OM TE ONTHOUDEN:

- Hoe kleiner het brandpunt, hoe groter de beeldhoek is. Dit wordt groothoek genoemd, je brengt meer in beeld. Er is meer te zien op je foto.
- Hoe groter het brandpunt, hoe kleiner de beeldhoek. Dit wordt zoom of tele genoemd. Je haalt alles dichterbij. Er is minder te zien op je foto's.

SLUITERTIJD VS BRANDPUNTAFASTAND

Hoe verder je inzoomt, hoe groter de kans dat je foto bewogen wordt. Dit komt omdat kleine bewegingen van je camera een groter effect hebben wanneer je ver inzoomt.

Als je met een groothoeklens fotografeert, zie je minder beweging en blijft de foto vaak scherp. Maar zodra je verder inzoomt, wordt de beeldhoek kleiner. Elke kleine beweging heeft dan een groter effect en de kans op een bewogen foto neemt toe, vooral als je sluitertijd te lang is.

Let dus goed op je sluitertijd wanneer je ver inzoomt!

In les 2 (pagina 8) is de vuistregel besproken om te bepalen welke sluitertijd je moet gebruiken Als vuistregel is het dus verstandig om er voor te zorgen dat de minimale sluitertijd gelijk is aan $1/\text{brandpuntafstand}$.

Gebruik je een 200mm lens, dan wil je minimaal $1/200$ als sluitertijd gebruiken.

Hoe verder je inzoomt, hoe kleiner de beeldhoek wordt en hoe groter het object in beeld komt. Dit maakt je foto gevoeliger voor beweging.

Daarnaast heeft inzoomen invloed op je sluitertijd. Niet alleen wordt je brandpuntafstand groter, maar je krijgt ook minder omgevingslicht binnen. Hierdoor moet je sluitertijd langer worden om voldoende licht vast te leggen, wat de kans op een bewogen foto vergroot. Let dus goed op je sluitertijd als je ver inzoomt!

16mm

20mm

85mm

105mm

24mm

35mm

200mm

300mm

50mm

70mm

400mm

500mm

COMPOSITIE RICHTLIJNEN EN VLAKVERDELING

Als je een foto maakt probeer je er voor te zorgen dat je compositie in balans is. Daar hoort bij dat de vlakverdeling van de foto boeiend is en onderwerpen in de foto mooi geschikt zijn.

Daar zijn diverse manieren voor en vaak wordt er ook over compositieregels gesproken. Toch zijn deze compositieregels vrij in te vullen, je mag hiervan afwijken als je dit met een reden doet.

Houdt je een aantal (basis) compositieregels in je achterhoofd en werk je ermee dan zul je vlug merken dat het maken van een compositie wel eenvoudiger is.

DE REGEL VAN DERDEN

Er zijn verschillende composities. De regel van derden is een van de meest bekende composities die toe te passen is in je foto.

In plaats van een onderwerp in het midden van je foto te plaatsen (centrumgerichte compositie), ga je het onderwerp op (ongeveer) $\frac{1}{3}$ in het beeld zetten. Dit op $\frac{1}{3}$ plaatsen in je foto kan in de hoogte als in de breedte zijn, links, rechts, onder of boven. Ook hangt het nog eens af of je foto in landscape of portrait gefotografeerd wordt.

HOE GAAN WE DE REGEL VAN DERDEN GEBRUIKEN?

Verdeel een foto zowel horizontaal als verticaal denkbeeldig in drieën. De snijpunten van de lijnen zijn belangrijk. Hier gaan we namelijk belangrijke beeldelementen op plaatsen.

VOORBEELD

Bij een landschapsfoto gaan we de horizon bijvoorbeeld op $\frac{1}{3}$ van boven plaatsen, het hoofdonderwerp op $\frac{2}{3}$ van links en $\frac{2}{3}$ van boven. Op die manier ontstaat een uitgebalanceerde compositie die prettig is om naar te kijken.

In veel camera's heb je de optie om een rasterverdeling in je zoeker (of live view) te projecteren, zodat je tijdens het fotograferen deze compositieregel al kunt toepassen.

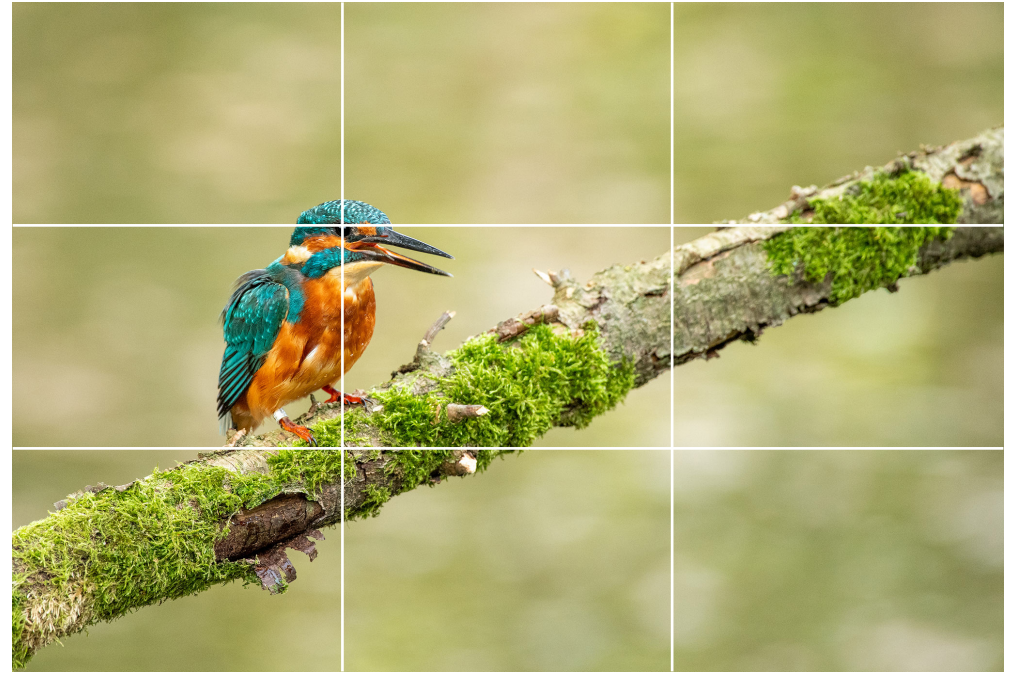
De regel van derden is op deze foto zoveel mogelijk toegepast. De horizon ligt in dit geval op $\frac{1}{3}$ van boven. De gele tulp ligt op $\frac{2}{3}$ van links, maar wel bijna in het midden van boven en onder geplaatst. Had de gele tulp op de plek van de groene stip gestaan, was de foto nog meer in balans geweest.

Uiteraard komt het voor dat je als fotograaf niet altijd tijdens het fotograferen direct de regel van derden kunt toepassen.

In dat geval kun je naderhand in de nabewerking ook zelf de regel van derden toepassen. Dit is zeker in het begin ook een mooie manier om te leren hoe je tijdens het fotograferen een betere compositie kunt maken.

Kijk dus altijd kritisch naar je eigen foto's, snij in de nabewerking eens om de compositie te verbeteren. De regel van derden is een eenvoudige compositieregel waar je een foto interessant mee kunt verdelen.

Er hoeft geen lineaal gebruikt te worden om precies de regel van derden toe te passen. Maar als je in het achterhoofd houdt dat het onderwerp uit het midden staat je dan ben je een heel eind op de goede weg.

Soms lukt het tijdens het fotograferen niet direct om de regel van derden toe te passen.

In de nabewerking kun je door de foto te croppen, prima de regel van derden toepassen en zorgen dat de compositie in balans komt.

Op de linkerfoto is de volledige foto te zien, zoals deze gefotografeerd is.

Op de rechterfoto is de foto in de nabewerking gecropt, de regel van derde toegepast. Het oog van de ijsvogel staat op een snijpunt en de tak vertrekt vanuit de linker onderhoek waardoor een inleidende lijn ontstaat in de compositie.

GEEF JE ONDERWERP WAT RUIMTE

Als kijker is het bijzonder vervelend om naar een foto te kijken waarbij het onderwerp "opgesloten" is. Hiermee bedoelen we dat het onderwerp volledig beeldvullend op de foto staat en er geen of heel weinig ruimte rondom het onderwerp zit. In het ergste geval is het onderwerp zelfs aangesneden.

Andersom kan natuurlijk ook, het onderwerp heeft zoveel ruimte gekregen dat je moet zoeken waar het onderwerp staat. Er is dan geen balans in je compositie. Veel plezieriger is het om te zorgen dat het onderwerp "lucht" krijgt. Het onderwerp heeft ruimte aan alle zijdes en is mooi in de compositie verdeeld.

Verder is het ook niet onbelangrijk om er voor te zorgen dat je met de kijkrichting van het onderwerp rekening houdt.

Geef het onderwerp in de richting waar het naar toe kijkt of beweegt meer ruimte.

Doe je dit niet, dan lijkt het net over het onderwerp tegen de rand van de foto aan "botst".

Houdt er ook rekening mee dat lichaamsdelen van mens en dier volledig op een foto staan en niet half afgesneden worden.

VOORBEELDEN:

- Een model dat van links naar rechts kijkt, geef je aan de rechterzijde iets meer kijk ruimte als aan de linkerzijde.
- Een auto die van rechts naar links rijdt, geef je aan de linkerzijde van de auto meer ruimte als aan de rechterzijde.

De buizerd is gecentreerd op de foto en aan de boven en onderzijde veel te krap gecropt. De nadruk ligt op de buizerd, alleen heeft deze geen "lucht".

De buizerd heeft onder en boven meer ruimte, is daarbij op 1/3 aan de rechterzijde geplaatst. Het lichaam van de buizerd wijst naar links, in dat geval is dat de kijkrichting waardoor we op deze manier aan de linkerzijde meer ruimte aan de buizerd geven.

SYMMETRIE EN ASYMMETRIE

Symmetrie in een foto aanbrengen wordt als mooi en aangenaam ervaren door de kijker. Vooral bij staande foto's werkt dit, maar ook bij liggende foto's brengt het rust in de foto.

Een gezicht van een model kun je bijvoorbeeld symmetrisch of asymmetrisch in beeld brengen.

Met symmetrie breng je rust en evenwicht in de foto. Een asymmetrische foto kan meer "spanning" in de foto brengen.

Een symmetrische foto

Een asymmetrische foto

LEESRICHTING

In de Westerse wereld lezen wij teksten van links naar rechts. Hierdoor mag je er ook vanuit gaan dat een foto op eenzelfde manier bekeken wordt.

Wil je als fotograaf er voor zorgen dat mensen je hele foto bekijken, dan doe je er goed aan om je onderwerp aan de rechterzijde van de foto te zetten.

Op deze manier zal de kijker eerst de linkerzijde bekijken om vervolgens je onderwerp aan de rechterzijde te bekijken.

Het werkt ook altijd goed om inleidende lijnen van links naar rechts in je foto te plaatsen. Hierdoor leidt jij als fotograaf, de kijker door de hele foto.

GEBRUIK VAN CONTRAST

Het aanbrengen van (kleur)contrast helpt om de aandacht op je onderwerp te leggen. Bekijk de tulpenfoto op pagina 7 nogmaals. Je ziet dat in het volledige tulpenveld 1 gele tulp aanwezig is. De gele foto trekt de aandacht omdat deze qua kleur afwijkt tov. de andere tulpen.

In zwart/wit foto's maak je ook gebruik van contrast, hier staat zwart tegenover wit.

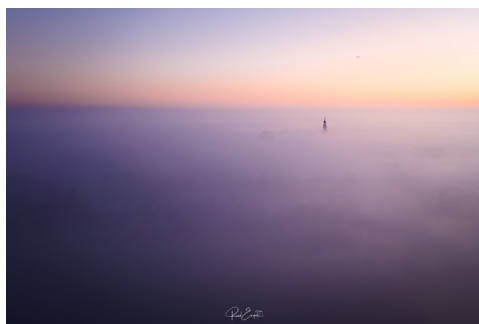
Door gebruik te maken van de leesrichting zijn de palen in deze foto een inleidende lijn, de kijker wordt door de foto gehele geleid.

COMPOSITIE VOORBEELDEN

Door naar foto's van andere fotografen te kijken, kun je ook veel leren over hoe je composities kunt gebruiken in je eigen fotografie.

Inlopende lijn (koolzaad) naar de boom die een doorkijkje vormt naar de achtergrond

*Vlakverdeling in minimalistische fotografie.
Alle aandacht gaat naar de kerk*

Vlakverdeling in landschapsfotografie.

Gebruik van verschillende structuren/vormen in 1 foto

Inlopende lijnen die het oog van de kijker naar een ander punt in de foto laten gaan.

DIAGONALE EN (IN)LEIDENDE LIJNEN

Diagonale of (in)leidende lijnen worden in de fotografie gebruikt om het menselijke oog de weg te wijzen in de foto.

Natuurlijke diagonale lijnen worden als prettig ervaren om naar te kijken. Lijnen die vanuit bijvoorbeeld een hoek beginnen kunnen het oog naar een onderwerp toe leiden. De kijker wordt zo de foto ingeholpen.

Een voorbeeld van diagonale en (in)leidende foto stond op de vorige pagina met de stormbrekers aan de zee.

STARHEID VAN REGELS

We hebben ons tijdens deze les hoofdzakelijk met de regel van derden bezig gehouden. Maar naast deze regel zijn er zoveel andere compositieregels met zijn/haar uitzonderingsregels. Om dit allemaal uit te leggen in deze basiscursus fotografie is erg veel.

De belangrijkste regel, de regel van derden, biedt ontzettend veel fotografische mogelijkheden.

Maar moet je je altijd aan de regel van derden houden? Nee absoluut niet, regels zijn vrij invulbaar. Heb jij een bepaalde gedachte waarom je je compositie anders indeelt, dan is dat ook goed, zolang dit met een juiste gedachte wordt uitgevoerd.

Je "overtreedt" de regels pas als het effect geen goede foto oplevert.

Mocht tijdens het fotograferen de compositie niet helemaal naar je zin zijn, kun je deze in de nabewerking altijd verbeteren door een andere uitsnede te maken.

HUISWERK OPDRACHT

In deze les hebben we het perspectief, brandpuntafstanden en compositie besproken.

Met deze huiswerk opdracht is het de bedoeling dat je meerdere en verschillende foto's maakt met onderstaande opdrachten. Het is de bedoeling dat je van elk punt een foto maakt en inlevert voor de volgende les.

Of je gebruik maakt van de A of S stand op je camera (al dan niet met auto iso) mag je zelf kiezen. Bedenk, dat de A stand (diafragma = scherpte/diepte) ook bij kan dragen aan een mooie compositie.

- Maak twee goede foto's van hetzelfde onderwerp, maar met twee verschillende brandpuntafstanden. Hierbij willen we een foto zien op een kort en lang brandpunt afstand. Probeer in beide foto's ook een juiste compositie te maken en gebruik daarvoor de regel van derden.
- Maak een foto waarbij het onderwerp in kikkerperspectief is gefotografeerd. Je zult hiervoor laag bij de grond moeten fotograferen. De bedoeling is dat het onderwerp imposant over komt. Ook hierbij, probeer een goede compositie te maken.
- Maak een foto die symmetrisch of asymmetrisch is, of maak een foto die diagonale of (in)leidende lijnen heeft.

Je mag zelf kiezen of een foto staand of liggend wordt gefotografeerd dit geeft je creatief weer andere mogelijkheden.

Uiteraard mag je in een nabewerkingsprogramma de compositie verbeteren.

Probeer direct mooie en goede foto's te maken. Ben ook kritisch op jezelf. Stuur maximaal 4 van de beste foto's op naar info@ruudengels.com. In de volgende les zullen we de resultaten gezamenlijk bespreken.

VRAGEN/OPMERKINGEN

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.[illegible]